

เอกสารประกอบคำบรรยาย
กฎหมายลักษณะหนี้ (LLB0201) ภาคเรียน 1/2563

ลูกหนี้และเจ้าหนี้ผิดนัด

1. กำหนดเวลาชำระหนี้

1.1 หนี้ไม่มีกำหนดเวลา

หนี้ไม่ได้กำหนดระยะเวลาว่าจะชำระกันเมื่อใด มาตรา 203 วางหลักว่าหากไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้กันจะต้องชำระหนี้กันเมื่อใด ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปว่า เมื่อหนี้เกิดขึ้นแล้วเจ้าหนี้ก็เรียกให้ลูกหนี้ปฏิบัติชำระหนี้ได้ทันที และลูกหนี้ก็ย่อมชำระหนี้ได้ทันที

แต่หากเป็นกรณีแม้ไม่ได้ตกลงกัน แต่ตามพฤติการณ์ต่าง ๆ อาจทำให้อนุมานได้ว่าเจ้าหนี้ลูกหนี้ตกลงให้ชำระหนี้กันเมื่อใด ก็ให้ชำระกันเมื่อนั้น โดยพิจารณาตามขนบธรรมเนียมประเพณีทางการค้าหรือการปฏิบัติของคู่สัญญา เช่น เคยมีการซื้อขายกันเป็นประจำให้เครดิตในการชำระหนี้หนึ่งเดือนมาตลอด

กรณีมาตรานี้ยังกำหนดสิทธิให้แก่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ได้โดยพลันเช่นเดียวกัน เช่น กรณีกู้ยืมเงินไม่มีกำหนดชำระหนี้คืน ผู้ให้กู้จะเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้ได้โดยพลัน ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อนฟ้อง เพราะโจทก์เรียกให้จำเลยชำระหนี้ได้โดยพลัน (ฎีกาที่ 873/2518 , 1962/2525, 2103/2535)

1.2 หนี้กำหนดเวลา

กรณีหนี้มีกำหนดเวลา ก็ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนนั้นหาได้ไม่ แม้แต่จะเป็นกรณีเป็นที่สงสัย ก็ไม่ให้เจ้าหนี้เรียกชำระหนี้ได้ก่อนนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 203 วรรคสอง

ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีกฎหมายสันนิษฐานไว้เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ฝ่ายเดียว คือลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีเป็นข้อสงสัยเท่านั้น หากไม่สงสัยก็ไม่นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับ เช่น สัญญาซื้อขายข้าวสาร แต่สัญญาไม่ได้ระบุเวลาส่งมอบข้าวสาร แต่สัญญาระบุว่าให้ผู้ซื้อชำระราคาในวันที่ 30 กันยายน 2529 กรณีจึงพออนุมานได้ว่า คู่กรณีตกลงให้ผู้ขายส่งมอบข้าวสารในวันดังกล่าวด้วย (ฎีกาที่ 105/2536)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ขวัญใจสกุล

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2 ลูกหนี้ผิดนัด

1.2 ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้คืออะไร

คำว่า “ลูกหนี้ผิดนัด” คือการที่ลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ภายในกำหนด และเป็นหนี้ที่อาจบังคับได้ โดยปกติเจ้าหนี้ต้องเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน จึงจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัด แต่ก็มีบางกรณีที่เจ้าหนี้ไม่ต้องเตือนก่อน จึงแยกได้ดังนี้

1.2.1 ลูกหนี้ผิดนัดเพราะเจ้าหนี้เตือนแล้ว

มาตรา 204 วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว”

หลักเกณฑ์

- (1) หนี้ถึงกำหนดแล้ว
- (2) เจ้าหนี้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว และ
- (3) ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

จะเห็นได้ว่าในกรณีที่หนี้ไม่มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลันตามมาตรา 203วรรคแรก กล่าวคือเจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยทันทีเท่านั้น แต่กรณีดังกล่าวยังไม่ถือว่าลูกหนี้ได้ชื่อว่าตกเป็น “ผู้ผิดนัด” ดังนั้นการจะทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดได้ เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อไปได้ หากเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดระยะเวลา เจ้าหนี้ต้องเตือนก่อน หากเจ้าหนี้ไม่เตือนลูกหนี้ก็ไม่มีทางที่จะตกให้ลูกหนี้เป็นผู้ผิดนัดได้

แสดงว่าคำว่า หนี้ถึงกำหนด สามารถใช้บังคับทั้งกรณีที่ได้กำหนดเวลาไว้ และกรณีไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้

การเตือน กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบว่าจะต้องทำอะไร แต่การเตือนในที่นี้ต้องให้เข้าใจความว่าหนี้ถึงกำหนดแล้วและให้ชำระหนี้ หากไม่ชำระหนี้ถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ทางปฏิบัติมักจะส่งจดหมายลงทะเบียนและตอบรับเพื่อเป็นหลักฐาน แต่เพื่อให้หลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้นก็จะให้ทนายความออกหนังสือทวงถามหรือยื่นโนติสก์

ฎีกาที่ 627/2532 เมื่อโจทก์ฟ้องคดีอันเป็นการเรียกให้ชำระหนี้แล้ว จำเลยก็มีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง

ฎีกาที่ 2687-2688/2532 การฟ้องศาลให้จำเลยชำระเงินบำเหน็จแก่โจทก์ถือได้ว่าเป็นการทวงถามเตือนให้จำเลยชำระเงินดังกล่าวอยู่ในตัว จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว และจะต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์นับแต่วันผิดนัดเป็นต้น ไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224วรรคแรก

ฎีกาที่ 1302/2535 หนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ โจทก์มีสิทธิทวงถามได้โดยพลันตามป.พ.พ. มาตรา 203 แต่ไม่ปรากฏว่าโจทก์ทวงถามเมื่อใดจึงถือว่าจำเลยผิดนัดในวันฟ้อง

1.2.2 ลูกหนี้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องเตือน

มาตรา 204 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว”

ตามมาตรา 204 วรรคสองแยกได้เป็น 2 กรณีคือ (1) กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน และ (2) กำหนดเวลาชำระหนี้โดยคำนวณตามปฏิทินจากวันบอกกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน

เป็นการกำหนดให้ชำระหนี้ตามวันเดือนปีปฏิทิน เช่น สัญญากู้ให้ชำระเงินคืนวันที่ 1 มกราคม 2554 หากถึงกำหนดแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดทันที โดยผู้ให้กู้ซึ่งเป็นไม่ต้องเตือนเลย

และยังให้หมายความรวมถึงกรณีที่มีการชำระหนี้กำหนดไว้ให้คำนวณได้ตามปฏิทิน เช่น ให้ชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่ทำสัญญา

ฎีกาที่ 1165/2499 ทำสัญญาเช่ามีกำหนด 3 ปี และมีข้อสัญญาระบุวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดแห่งการเช่าไว้ตามวันแห่งปฏิทิน กับมีข้อสัญญาด้วยว่าผู้เช่าจะต้องชำระค่าเช่าล่วงหน้าทุก ๆ ปี เท่านี้ก็พอถือได้แล้วว่าได้มีการกำหนดวันชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าให้ภายในวันที่ซึ่งเป็นวันครบรอบปีตามสัญญาผู้เช่าก็ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนอีก

ฎีกาที่ 1137/2500 โจทก์ฟ้องคดีเรียกค่าเช่าจำเลยโดยไม่ต้องบอกกล่าวจำเลยได้ทีเดียว ในเมื่อมีกำหนดเวลาไว้แน่นอนว่าต้องชำระค่าเช่าเดือนละครั้งภายในวันที่ 1 ของทุก ๆ เดือน และเมื่อถึงเวลาแล้วจำเลยไม่ชำระ ถือว่าจำเลยได้ผิดเวลาในการชำระหนี้แล้ว

ฎีกาที่ 543/2520 เช็กพิพาทมีข้อความสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเป็นที่แน่นอนอยู่แล้ว เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็กขึ้นเงินไม่ได้ จำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบโจทก์ โดยไม่จำเป็นต้องทวงถามอีก

ฎีกาที่ 2165/2537 โจทก์จำเลยทำสัญญาจะซื้อขายที่ดิน โดยกำหนดวันโอนและชำระเงินส่วนที่เหลือ โจทก์กรอกข้อความเฉพาะเดือนและปี คือ.....เดือนเมษายน 2531 ไว้โดยไม่ปรากฏว่ามีฝ่ายใดเดิมวันที่ลงไปช่องว่าง ดังนี้จะถือว่าสัญญาได้กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองหาได้ไม่

(2) กำหนดเวลาชำระหนี้โดยคำนวณตามปฏิทินจากวันบอกกล่าว

ตามมาตรา 204 วรรคสองตอนท้าย วางหลักไว้ว่า ในกรณีที่มีการบอกกล่าวล่วงหน้าให้ชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณได้โดยปฏิทิน กล่าวคือมีการบอกกล่าวให้ชำระหนี้ซึ่งคำนวณนับได้ว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้เมื่อใดกันแน่ เช่น กู้เงิน โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องชำระคืนภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้ให้กู้ออกกล่าวให้ชำระ

ฎีกาที่ 895/2521 โจทก์จำเลยตกลงกันว่า การชำระเงินค่าสินค้านั้นจำเลยจะต้องชำระ ภายในกำหนด 45 วันนับตั้งแต่วันที่ส่งของเสร็จ ถือได้ว่าการชำระหนี้รายนี้มีกำหนดเวลาชำระที่แน่นอนแล้ว เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ถือได้ว่าจำเลยผิดนัด โจทก์ไม่ต้องทวงถามอีก

(3) หนี้เกิดแต่มูลละเมิด

มาตรา 206 บัญญัติว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด”

เหตุที่กฎหมายให้ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันทำละเมิด เพราะเป็นการทำละเมิดต่อ กฎหมายเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นใด นับแต่วันที่ถูกระทำละเมิด ค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้แก่กันนับแต่วันทำละเมิด ค่าเสียหายที่ต้องชดใช้จึงเป็นหนี้เงิน จึงจะต้องเสีย ดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่วันกระทำละเมิดตามมาตรา 224 วรรคแรก เว้นแต่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นใน ภายหลัง เช่น ค่ารักษาพยาบาลหรือค่าปลงศพ หรือค่าขาดรายได้ประกอบการเลี้ยงดู ต้องเสียดอกเบี้ยนับแต่วันที่มิคำ พิพากษา (ฎีกาที่ 1169-1170/2509 , 5128/2546)

ฎีกาที่ 3968/2542 การที่ศาลกำหนดจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนให้จำเลยชดใช้นั้น มิใช่ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายตั้งแต่วันพิพากษาหรือวันที่โจทก์ ได้ชำระเงินค่าซ่อมแซมทรัพย์สินที่ถูกจำเลย ทำละเมิด แต่เป็น การที่ศาลกำหนดค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับความเสียหายมาแล้ว ตั้งแต่วันทำละเมิด ดังนั้น จำเลยจึงต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงิน ที่จะต้องชดใช้ตั้งแต่วันทำละเมิดซึ่งเป็นวันผิดนัดตามมาตรา 206

1.2 ผลของการผิดนัด

1.2.1 ผลโดยทั่วไป

โดยทั่วไปการผิดนัดมีผลต่อการเรียกค่าเสียหาย ดอกผลและการบอกเลิกสัญญา กล่าวคือ ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ รวมทั้งมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดหากเป็นหนี้เงินมี สิทธิเรียกร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี และที่การลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ออกเลิกสัญญาได้

ในกรณีสัญญาต่างตอบแทน เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้อาจไม่ชำระหนี้เป็นการ ตอบแทนได้ โดยไม่ถือว่าเจ้าหนี้ผิดสัญญา

1.2.2 เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

พิจารณาเป็น 2 กรณี **กรณีแรก** ผิดนัดเมื่อเดือนก่อน หากไม่เดือนก็ไม่ถือว่าผิดนัดเพราะถือว่า คู่สัญญาขอมขยาระยะเวลาชำระหนี้ ดังนี้สิทธิในการเรียกค่าเสียหายเริ่มนับแต่วันที่ผิดนัด เช่นหนี้เงินมี สิทธิเรียกดอกเบี้ยผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 224

กรณีที่สอง ผิดนัดโดยไม่ต้องเดือน แสดงว่าเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ตามวันปีปฏิทิน หาก ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ถือว่าผิดนัดทันทีโดยไม่ต้องเดือนก่อน และเช่นเดียวกันมูลหนี้ละเมิดถือว่าผิดนัดนับแต่ วันทำละเมิดตามมาตรา 206

1.2.3 ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

มาตรา 217 บัญญัติว่า “ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลากำหนดก็จะต้องเกิดมีอยู่นั่นเอง”

1) ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแต่ความประมาทเลินเล่อ คือ หากในระหว่างผิดนัดเกิดมีความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเพราะความประมาทเลินเล่อของลูกหนี้ อย่างนี้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ เช่น ยืมรถยนต์เพื่อนถึงเวลาคืนรถยนต์แล้วไม่ส่งมอบคืน ปรากฏว่ารถยนต์คันดังกล่าวไฟไหม้ทั้งคัน อย่างนี้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ

2) ความรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะอุบัติเหตุ คือ ในระหว่างผิดนัดแม้เกิดอุบัติเหตุทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย อย่างนี้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ เช่น ยืมรถยนต์เพื่อนแล้วผิดนัดไม่ส่งรถยนต์คืน ปรากฏว่าคืนนั้นไฟไหม้รถยนต์ทั้งคัน เพราะฟ้าผ่า ดังนี้ลูกหนี้ที่ผิดนัดก็ต้องรับผิดชอบ

1.2.4 เจ้าหนี้อาจบอกปิดไม่รับชำระหนี้

(1) กรณีที่กำหนดเวลาชำระหนี้ไม่เป็นสาระสำคัญ คือ กำหนดเวลาให้ชำระหนี้ตามปีปฏิทินแต่ไม่ถือเอาระยะเวลาเป็นเรื่องสำคัญ เช่น ให้ช่างตัดเสื้อผ้าให้เสร็จ 7 วัน ดังนี้ เมื่อครบกำหนดแล้วตัดผ้าไม่เสร็จ ผู้ว่าจ้างจะถือเอาเป็นเหตุไม่รับชำระหนี้ไม่ได้ ส่วนมีความเสียหายอย่างไรก็ไปเรียกว่ากล่าวกันต่างหาก

(2) กรณีที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ

มาตรา 216 บัญญัติว่า “ถ้าโดยเหตุผิดนัด การชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้อาจบอกปิดไม่รับชำระหนี้ และจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ก็ได้”

กรณีดังกล่าวถือเอาระยะเวลาชำระหนี้เป็นเรื่องสำคัญ หากลูกหนี้ผิดนัด อย่างนี้เจ้าหนี้จะบอกปิดไม่ชำระหนี้และจะเรียกค่าเสียหายก็ได้ เช่น จ้างให้ตัดเสื้อผ้าชุดเจ้าสาว กำหนดให้เสร็จก่อนวันแต่งงาน ปรากฏว่าช่างตัดเสร็จหลังวันแต่งงาน 1 วัน ดังนี้ การชำระหนี้กลายเป็นไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จึงบอกปิดไม่ยอมชำระหนี้ และจะเรียกค่าเสียหายก็ได้

1.3 กรณีที่ไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด

มาตรา 205 บัญญัติว่า “ตราบใดการชำระหนี้ที่นั่นยังมีได้กระทำได้เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตราบนั้นลูกหนี้ยังหาได้ชื่อว่าผิดนัดไม่”

พฤติกรรมซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ

กรณีนี้ไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ ลูกหนี้ไม่หลุดพ้นจากการชำระหนี้

พฤติกรรมซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบกฎหมายไม่ได้จำกัดว่าเป็นพฤติกรรมอะไร อาจเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอื่นใดก็ได้

พฤติกรรมซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบอาจเป็นสาเหตุที่เกิดจากเจ้าหนี้ก็ได้ เช่น เจ้าหนี้ไม่ยอมส่งมอบพื้นที่ให้ก่อสร้าง

พฤติกรรมซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบอาจเป็นสาเหตุที่เกิดจากบุคคลภายนอกก็ได้ เช่น ผู้ขายโอนที่ดินให้แก่ผู้ซื้อไม่ทันกำหนด เพราะเจ้าพนักงานที่ดินยังไม่ยอมโอนให้ หรือเจ้าพนักงานที่ดินโอนให้ไม่ทันเพราะน้ำท่วม รั้ววัดที่ดินไม่ได้

3 เจ้าหนี้ผิดนัด

3.1 เจ้าหนี้ผิดนัดคืออะไร

เจ้าหนี้ผิดนัดมีได้ 2 กรณีคือ

- (1) เจ้าหนี้ไม่ชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ (มาตรา 207)
- (2) เจ้าหนี้ไม่เสนอชำระหนี้ตอบแทน (มาตรา 210)

3.2 เจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้

มาตรา 207 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้ นั้น โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด”

(1) ลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบ

(ก) วิธีการขอปฏิบัติการชำระหนี้

มาตรา 208 วรรคแรก บัญญัติว่า “การชำระหนี้จะให้สำเร็จผลเป็นอย่างไร ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างนั้น โดยตรง” ลูกหนี้จะต้องขอชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยตรง จะขอชำระหนี้ต่อบุคคลอื่น ไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทน และลูกหนี้ต้องอยู่ในฐานะหรือสามารถที่จะชำระหนี้ได้อย่างจริงจัง

(ข) ข้อยกเว้นวิธีการขอปฏิบัติการชำระหนี้

(1) บอกกล่าวโดยไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ (มาตรา 208 วรรคสอง)

ต้องมี 2 กรณี คือ เจ้าหนี้แสดงว่าจะไม่ชำระหนี้ กรณีหนึ่ง หรือเจ้าหนี้ผิดหน้าที่ไม่กระทำการบางอย่างซึ่งต้องกระทำก่อนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ อีกกรณีหนึ่ง เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าว ลูกหนี้เพียงแต่บอกกล่าวแก่เจ้าหนี้ว่าพร้อมจะชำระหนี้ก็เพียงพอแล้ว เช่น นาย ก. ขายวัวให้ นาย ข. เมื่อถึงกำหนด

ส่งมอบ นาย ข. บอกแก่นาย ก ว่ายังไม่ยอมรับวิวเพราะสร้างคอกยังไม่เสร็จ ดังนั้น นาย ข. ก็ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว

(2) ไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้

มาตรา 209 บัญญัติว่า “ถ้าได้กำหนดเวลาไว้เป็นแน่นอนเพื่อให้เจ้าหนี้กระทำการอันใด ท่านว่าที่จะขอปฏิบัติการชำระหนี้จะต้องทำก็แต่เมื่อเจ้าหนี้ทำการอันนั้นภายในเวลากำหนด”

เป็นกรณีที่เจ้าหนี้จะต้องกระทำการบางอย่างก่อนที่จะให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยกำหนดเวลาไว้แน่นอน เมื่อเจ้าหนี้ไม่ทำการภายในเวลากำหนดก็ถือว่าเจ้าหนี้ผิดนัด โดยลูกหนี้ไม่ต้องบอกกล่าว ถือว่าเจ้าหนี้ผิดนัดโดยลูกหนี้ไม่ต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้ด้วย เช่น นาย ก. จ้างให้นาย ข. สร้างบ้าน โดยตกลงว่า นาย ก. ต้องส่งมอบพื้นที่ให้สร้างภายใน 1 เดือน ปรากฏว่าพื้นที่กำหนด นาย ก. ไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ได้ ดังนั้น ถือว่า นาย ก. ตกเป็นผู้ผิดนัดทันที โดยนาย ข. ไม่จำเป็นต้องขอปฏิบัติการชำระหนี้และไม่ต้องบอกกล่าวให้นาย ก. ทราบว่าตนพร้อมจะปลูกสร้างอีก

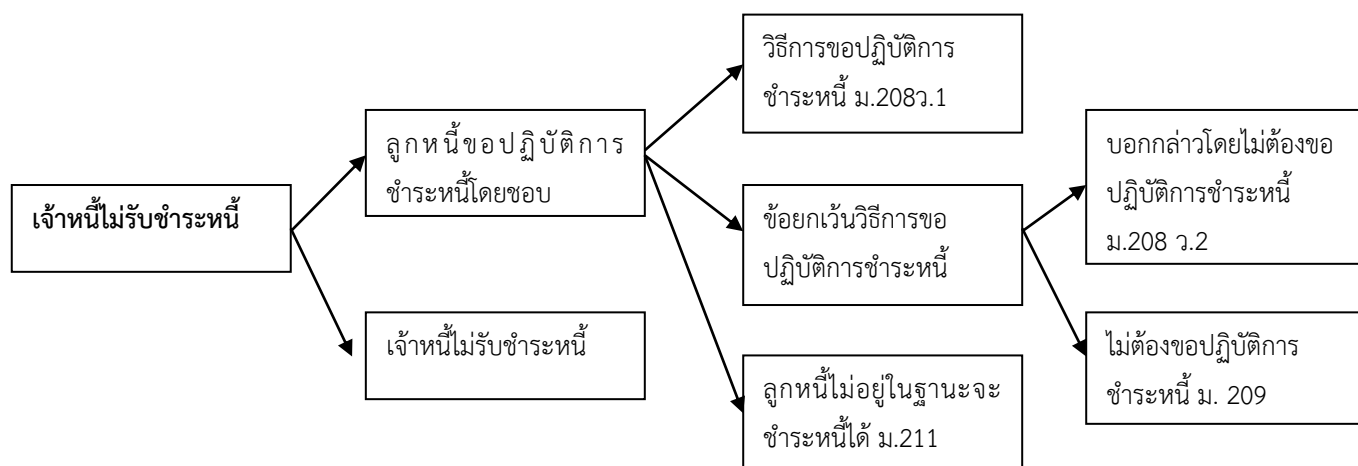
(ก) ลูกหนี้ไม่อยู่ในฐานะจะชำระหนี้ได้

มาตรา 211 บัญญัติว่า “ในเวลาทีลูกหนี้ขอปฏิบัติการชำระหนี้ นั่นก็ดี หรือในเวลาทีกำหนดไว้ให้เจ้าหนี้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐๘ นั่นก็ดี ถ้าลูกหนี้มิได้อยู่ในฐานะที่จะสามารถชำระหนี้ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้อย่างหาผิดนัดไม่”

เช่น ก. ตกกลางขायรถยนต์ให้ ข. เมื่อใกล้กำหนดส่งมอบรถ ก. แจ้ง นาย ข. ว่าจะนำรถไปส่งมอบ ปรากฏว่า ข. อยู่ต่างประเทศ แต่ปรากฏว่า รถยังซ่อมไม่เสร็จไม่พร้อมจะส่งมอบ ดังนั้น นาย ข. ยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด

(2) เจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมาย

ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้โดยปราศจากเหตุตามกฎหมายก็เกิดภาระแก่ลูกหนี้เพิ่มขึ้น หรือเป็นที่เสียหายแก่ลูกหนี้ กฎหมายจึงมีบทลงโทษเจ้าหนี้ให้เป็นผู้ผิดนัด

3.3 เจ้าหนี้ไม่เสนอชำระหนี้

กรณีสัญญาต่างตอบแทน เจ้าหนี้และลูกหนี้ต้องชำระหนี้ตอบแทนซึ่งกันและกัน หากฝ่ายหนึ่ง ลูกหนี้เสนอชำระหนี้แล้ว ฝ่ายเจ้าหนี้ก็ต้องเสนอชำระหนี้ตอบแทนด้วย มิฉะนั้นฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้จะตกเป็นผู้ ผิดนัด ตามมาตรา 210 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ส่วนของตนต่อเมื่อเจ้าหนี้ชำระหนี้ตอบแทนด้วย ไซ้ริ้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้จะได้เตรียมพร้อมที่จะรับชำระหนี้ตามที่ลูกหนี้ขอปฏิบัตินั้นแล้วก็ดี หากไม่เสนอที่จะ ทำการชำระหนี้ตอบแทนตามที่จะพึงต้องทำ เจ้าหนี้ก็เป็นอันได้ชื่อว่าผิดนัด”

3.4 ผลของการที่เจ้าหนี้ผิดนัด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติเพียงแต่ว่า เจ้าหนี้ผิดนัด ตามมาตรา 207 แต่ไม่ได้ บัญญัติถึงผลของการที่เจ้าหนี้ผิดนัด ไว้ชัดเจน ดังกรณีของลูกหนี้ผิดนัด คงมีบัญญัติไว้ในมาตรา 221 ว่า “หนี้เงินอันต้องเสียดอกเบี้ยนั้น ท่านว่าจะคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่เจ้าหนี้ผิดนัดหาได้ไม่” และมาตรา 330 บัญญัติว่า “เมื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว บรรดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ก็เป็น อันปลดเปลื้องไป นับแต่เวลาที่ขอปฏิบัติการชำระหนี้นั้น”